

ROZALIND LEJKER

*Venecijanska
maska*

Prevela
Dubravka Srećković Divković

■ Laguna ■

Naslov originala

Rosalind Laker

THE VENETIAN MASK

Copyright © 1992 by Barbara Øvstedal

All rights reserved.

Translation copyright © 2019 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Polu, Nensi i Dženi
u znak zahvalnosti za Venecijanski karneval po snegu

Prvo poglavlje

MARIJETA JE PODIGLA PLIŠEM PRESVUČENI POKLOPAC kutije. Zelene oči su joj se razrogačile istog trena jer su ugledale zlatnu masku u veličini lica koja je sjala sa svoje podloge od crnog satena. Kičmom su joj prominuli čudni žmarci.

„Ko je naručio ovu masku, mama?“, upitala je bezmalo oprezno, prisećajući se da je pre neki dan videla svoju obudovelu majku, koja je radila za jednu prodavnicu u dalekoj Veneciji, kako je premazuje drugim slojem tačno određene farbe, crvenkaste kao rđa, pripremajući je za pozlatu. Tad je to bila samo još jedna maska među bezbrojnima u radionici, ali sad kad se upravo vratila od pozlaćivača, nekako je oživela. Njene izrazite muške crte prikazivale su snažan nos, bradu s dubokom jamicom, široke površi čela i jagodica i lepo oblikovana usta.

„O naručiocu ne znam ništa sem da je osnova modelovana po skulpturi njegovog lica.“ Katina Fontana je polako odvojila pogled od šljokica koje je zašivala za jednu masku, pri čemu joj je zbog rđavog zdravlja svaki pokret predstavljao napor, a onda joj se oči s nežnošću zaustaviše na dvanaestogodišnjoj kćeri.

„Zašto bi neko poželeo masku sa sopstvenim likom?“ Marijeta je i dalje osećala nelagodnu zakopkanost. Maske služe da sakriju, ne da otkrivaju identitet onog ko ih nosi.

„Služiće za mondenske prilike gde svi poznaju tog mladića, nije maska za prerusavanje. Pretpostavljam da ima brdo takvih, pa je hteo jednu ekskluzivnu kojom će ostaviti utisak na prijatelje.“

„Otkud znaš da je mlad?“

„Pa i ne znam“, priznade Katina, „ali to je novitet kakav bi privukao nekog mladog iz Venecije. Dodaj joj sad te trake za vezivanje kao što sam te zamolila.“

Katina se vratila svom šivenju, ruku drhtavih od slabosti. Poslednjih nekoliko meseci svu snagu joj je crpao uporan kašalj. Ali iako joj je lice bilo sivkasto, a oči upale, bolest nije mogla da joj promeni kosti lica, koje su pripadale privlačnoj ženi. Upravo je od nje njeno jedino dete nasledilo neobičnu lepotu predodređenu da očarava druge.

Šljokice su namigivale i bleskale dok ih je Katina ušivala. Bila je to poslednja maska na kojoj će raditi u svom životu. Čak i uz Marijetinu spretnu pomoć, došao je kraj njenom pravljenju maski. Ispunjavano ju je strah. Predugo je odlagala da saopšti Marijeti šta će se sutra desiti.

Marijeta je s pažnjom izvadila zlatnu masku iz kutije i spustila je na sto preda se. Potom je izmerila dva komada crne svilene vrpce sa rolne i odsekla ih makazama. Prsti kao da su joj brideli dok je provlačila vrpcu kroz rupice sa obeju strana i vezivala ih tu gde treba da stoje.

„Ovaj Venecijanac je sigurno bogat kad naručuje iz čistog hira ovako skupu masku“, napomenula je kad je spustila poklopac kutije. Javio joj se sablastan utisak da maska i dalje zuri inju kroz tu kutiju.

„Ako je pripadnik neke njihove bogate patricijske porodice, ona je za njega puka bagatela. A ipak je dobro ulaganje, pošto će moći da je nosi dok je živ.“

„Kao što ću i ja nositi svoju!“ Uz zamah dugačke zlatnoriđe kose, Marijeta je otvorila jednu fioku, izvadila iz nje moretu koju joj je majka napravila pre nekog vremena, pa je prinela

licu. Bila je crna i ovalnog oblika, kakve uobičajeno i jesu te ljupke maske.

„Neka ti uvek donese zadovoljstvo, kćeri.“ Katina je uživala dok ju je pravila da iznenadi ćerku za Božić. Morete koristiti svi društveni slojevi u Veneciji, ako je verovati Izepu Marčelu, prevozniku koji je obavljao teglenjakom svoju trgovinu između srca Presvetle republike i Padove. Izepo je predavao i materijal za rad Katini, a potom od nje preuzimao završene maske. Bio joj je obećao transport za taj dan koji je prispeo mnogo brže nego što je Katina očekivala.

Marijeta je krenula da pakuje završene maske u kutije, da budu spremne za Izepa. Nekada je ta radionica bila očeva stolarska radnja, ali alatke su odavno prodate i zidove su sada, okačeni o klinove, popunjavali živopisni i egzotični plodovi njene i majčine veštine u izradi maski. Poređane na policama, tu su stajale kutije pune svetlucavih šljokičastih paspula, mekih perjanica što su se njihale i od najnezatnije vazdušne struje, staklenih dragulja koji su bleštali bojom rubina, safira i smaragda; bilo je čitavih truba paučinaste buranske čipke, prozirnih tkanina boje svanuća i umršenih sjajnih duga svilastih traka. Manje jarke bile su maske koje tek treba obraditi, napravljene od papirmašea, kože ili navoštenog platna; nešto u njihovim praznim očnim dupljama davalo im je zloslutan izgled, ali opet, svaka maska nosi sa sobom neki oreol misterije.

Dok je radila, Marijeta je otpevušila nekoliko taktova, a onda i naglas zapevala jednu omiljenu staru pesmu kojoj ju je otac naučio kad je imala tri godine. Govorila je o Kolombini, mladoj služavci koju voli Arlekin, sluđen njenim koketovanjima. Pjesma je pripovedala o njenoj ćudljivosti dok u igri provodi karneval, izmičući mu svud redom, pod arkadama Trga Svetog Marka, na Rijaltu, duž Merčerije, pa čak i u gondoli, gde je zatvorila kapke felcea, crne drvene kabinice, da je ne bi video. Ali on je svaki put pronalazi – samo da bi mu opet nestala.

Prividno je to bila vesela pesma, ali Marijetu je uvek nepogrešivo dirala njena šaljivo-gorka tema. Kad ju je majka nagradila malim aplauzom, Marijeta se osvrte sa osmehom. Katina klimnu glavom.

„Veoma si lepo to otpevala danas.“

„Stvarno?“ Marijeti je bilo drago. Njoj je pevanje bilo prirodno kao disanje. Najranija sećanja su joj odzvanjala sjajnim tenorom njenog pokojnog oca, ali opet, priča se da nema tog rođenog Venecijanca koji ne ume da peva ili da zasniva na nekom muzičkom instrumentu. Ponosila se što je nasledila njegov dar za muziku i što njenim žilama teče njegova krv, kao što teče voda kanalima njegovog rodnog grada, koji nikad nije videla.

Kad je Marijeta započela drugu staru pesmu, Katinu za grlo ščepa silovit grč kašlja. Marijeta pohita da donese flašu s biljnim sirupom i nasu malo u šoljicu, ali Katina ni slučajno nije mogla još da ga ispije. Kad se krpa koju je Katina pritiskala na usta obojila krvlju, Marijeta se prestrašila da će majka umreti od krvoliptanja. Pošto je kašalj najzad uminuo, devojčica prinese šoljicu majčinim iznurenim usnama.

„Pomoći ću ti da legneš, mama.“

Bio je to spor proces: Marijeta je pridržavala Katinu dok su izlazile iz radionice i pele se uz kameno stepenište što vodi iz kuhinje. Kada se konačno Katina našla u krevetu, Marijeta sede kraj nje.

„Imam nešto da ti kažem“, reče Katina stežući ćerki ruku. „Kad Izepo bude ujutru došao po kutije s maskama, ti i ja moramo biti spremne da pođemo s njim u Veneciju.“

„Nije ti dobro, ne možeš nikud da putuješ! Moraš da se odmaraš.“

„Ujutru će mi opet biti bolje. Znaš kako mi snaga na smenu jača i slabi.“

„Ali otkud ti pomisao na takvo putovanje? Daj da sačekamo dok ti ne bude bolje.“

„Moramo da idemo, kćeri. Sećaš se kako sam ti pričala o ona četiri muzička konzervatorijuma u Veneciji, za devojčice koje nemaju para za život i za školu? Slavni su po svojim horovima koji pevaju poput anđeoskih, i po svojim vrhunskim orkestrima. Od samih njihovih početaka gradila se jedna određena muzička tradicija i ti ospedali* su se proslavili širom Evrope.“ Katina proprati osmehom to što je pričala, nesvesna da nervozno čupka prekrivač. „Nije ni čudo što posetioci Venecije – bili iz susednih italijanskih država ili stranci u obilasku Evrope – smatraju ključnim delom svog boravka u njoj da čuju te mlade pevačice i muzičarke. Izepo kaže da plemići čekaju u dugačkim redovima da kupe karte kad god neki ospedale priređuje koncert.“

„Zaista?“ Sve jači strah je krutio Marijetinu kičmu; nije se usuđivala da nagađa šta će sledeće čuti.

„U najboljem od tih domova, u Ospedaleu dela Pijeta, tvoj otac je svojevremeno napravio sve notne stalke za orkestar. To je bilo pre nego što sam ga upoznala. Zato ću te i odvesti u Pijetu. Tamo ćeš stanovati i učiti sve dok ti glas, tvoj umilni i jasni glas, ne bude iškolovan.“

Marijeta poče da drhti od preneraženosti i uznemirenja. „Ne!“ , pomamno prasnu. „Ne želim da se rastajem od tebe!“ Naže se da zagrlji majku, a iz nje izleteše reči: „Molim te, ne teraj me da idem! Ne bi mogla sama da se izboriš s poslom i ne bi bilo nikog kraj tebe kad se zakašlješ. Samo želim da budem kraj tebe!“

Katina privi ćerku uza se, upinjući se da obuzda sopstvene suze. „Ali i ja odlazim odavde. Znaš, čim se budem uverila da si lepo zbrinuta, odlazim u samostan u Padovi, gde će me negovati redovnice.“

„I ja ću s tobom!“

* Ospedale – milosrdna ustanova; čuveni ospedali grandi imali su višestruku ulogu sirotinjskih domova, bolnica i škola. (Prim. prev.)

„To nije izvodljivo. Primaju samo bolesne.“

„Pristupiću samostanu kao iskušeničica i onda će mi redovnice po svojoj prilici dozvoliti da se staram o tebi.“

„Ne, Marijeta. Suviše si na svog oca da bi zauvek ostala zatočena među samostanskim zidovima. Odlučila sam šta je za tebe najbolje.“

Marijeta ispravi leđa i progovori kroz grcaj. „Čeznem da ozdraviš. Više od svega na ovome svetu.“

„Znam to. Ali promislimo o tome šta te sve čeka. Upoznaćeš Grad mora. Tvoj otac je umeo do u beskraj da priča o njemu. Sutra ćemo ga ti i ja videti prvi put.“

„Zašto te nikad nije vodio tamo?“

„Nije mogao. Presvetla republika ima vrlo stroge zakone, a tvoj otac je prekinuo svoj radni ugovor pre nego što je ispunio odredbe.“

„Šta je bilo razlog?“

„Imao je lukavog majstora koji nije želeo da izgubi dobrog zanatliju, pa je izveo nekoliko nepoštenih smicalica da bi mu produžio šegrtovanje. Kad je imao dvadeset jednu godinu, tvoj otac više nije mogao da trpi tiraniju tog čoveka, pa ga je napustio i time prekršio zakon. Mog dragog Đorđa upoznala sam kad je u svojoj potrazi za poslom naišao u naše selo. U Veneciji čak i mali prekršaj može biti surovo kažnjen.“ Katina vide da joj je ćerka uzdrhtala, pa opet poprими smirujući ton. „Ti nikada nećeš biti upletena ni u šta što donosi odmazdu.“

„Šta ako pobeđem iz Pijete?“

Katina tako naglo udahnu da joj to izazva novi napad. Pošto se kašalj konačno ublažio, uhvati Marijetu poviše šake. „Obećaj mi da nikad nećeš pobeći! Hoću da mi se zarekneš da ćeš ostati tamo dok ne postaneš zrela mlada žena potpuno školovanog glasa.“

„Obećavam!“ Marijeta je bila izbezumljena i očajna zbog napada koji je izazvala.

„Izvući ćeš ono najbolje iz svega i marljivo ćeš učiti?“

„Hoću!“

Katina zahvalno sklopi oči. Ta devojčica će održati zakletvu.

A onda ponovo pogleda u kćer i obujmi joj lice jednom šakom. „Bićeš srećna u Pijeti, sigurna sam u to. Ona ima tako velikodušne pokrovitelje i toliko naplaćuje svoje koncerte da devojke žive u udobnosti, lepo jedu, poseduju finu odeću. Tvoj otac mi je pričao da prilikom nastupa hora i orkestra sve imaju u kosi grančicu narovog cveta, svežeg ili napravljenog od svile.“

Marijeti se činilo da cvet tako žive boje ne bi izgledao lepo u njenoj riđoj kosi, ali nije se odvažila da se i dalje buni protiv plana koji je za nju skrojen, da majka ne bi zaplakala i opet se zakašljala. „Dolazićeš da me obiđeš u Pijeti kad ti u samostanu budu povratili zdravlje, je li?“

Katina raširi ruke i snažno prigrli ćerku, pritiskajući joj lice sebi uz vrat. Bojala se da će njen ojađeni izraz lica otkriti više nego što bi želela u tom trenu. Bilo bi previše okrutno da već sad kaže Marijeti da su ta četiri muzička ospedalea samo za devojčice kojima su roditelji umrli ili su ih napustili. Marijeti nije pretilo odbacivanje, ali neće mnogo vremena proći do trena kad će ostati sama na ovom svetu. „Bez obzira na to hoću li moći, moja ljubav će te uvek pratiti.“

U prizemlju neko uđe u kuću i doviknu ih. Marijeta se otrže iz majčinog zagrljaja i pođe ka vrhu stepenica, pošto je prepoznala glas.

„Ovamo smo, gore“, odazva se.

Sinjora Tijepo, krupna i dobroćudna, bila je jedna od onih nekoliko žena u selu koje su činile koliko su mogle za bolesnu prijateljicu. Stigavši do gornje sobe, zabrinu se što vidi Katinu tako izmoždenu. Marijeta ih ostavi kako bi sišla u radionicu i spakovala maske. Nije mogla da ih čuje kad je Katina progovorila o onom što će biti sutradan.

„Pričala sam ti ranije, i opet ti velim“, kaza sinjora Tijepo sedajući kraj postelje, „ti nemaš nikog od roda, a ja sam voljna da uzmem Marijetu sebi. Staraću se o njoj kao da mi je rođena kći.“

„Znam da bi tako bilo“, prozuko reče Katina, „i zahvalna sam ti na ponudi, ali nemam šta drugo da zaveštam Marijeti izuzev ove prilike da postane školovana pevačica.“

„Slažem se s time da ima umilan glas, ali Venecija...“ Nije dovršila rečenicu. Mrgodno je zavrтела glavom. Venecijanka po rođenju, znala je o Presvetloj republici više nego njena bolesna prijateljica. Pod vladavinom niza duždeva, od kojih se svaki birao doživotno, i velikih veća plemića, Venecija je nekada bila nadmoćna morska sila na Sredozemlju i najbogatija među svim trgovačkim centrima. Sinjora Tijepo ponovo zavrte glavom. S godinama su rđavi obrti u ratu, vremenski podudarni s političkim opadanjem, doneli mnoge promene. Sada, tog avgusta 1775, Venecija je još posedovala kolonije duž obale, ali veliki deo njene imperije bio je izgubljen, a pređašnja snaga oslabljena i podrivena hedonizmom i porokom. Venecija je postala iskvarena koliko i lepa, uprljana hiljadama kurtizana i poznata nadaleko i naširoko kao Bordel Evrope. A što se tiče godišnjeg karnevala, koji traje od oktobra pa do uoči velikog posta – i prekida se samo radi pobožnog proslavljanja Božića – njegove vesele maske uklanjale su sve društvene razlike i dopuštale svakovrsno bludno ponašanje.

„Marijeta će u Pijeti biti dobro zaštićena“, uporno nastavi Katina. Znala je šta je prošlo kroz glavu njenoj susetki. „Devojčice su pod nadzorom na svakom koraku. Pevaju za publiku iza rešetaka, sa visokih stepenastih galerija.“

„Ali po čemu znaš da će Marijetu primiti kad budeš tamo stigla?“, upita sinjora Tijepo, osećajući da joj je dužnost da bude otvorena. „Ti ospedali su osnovani za mlade beskućnice Venecije. Ne za decu iz drugih mesta.“

„Imam dobru osnovu“, nepokolebljivo odvrati Katina.

Teška sinjora Tijepo se namesti u udobniji položaj i uzdahnu u sebi. Stalci za note! Samo zato što ih je naručio onaj pokojni sveštenik-kompozitor Antonio Vivaldi, koji je u to doba bio maestro u Pijeti. Šta ova bolesna žena zna, možda su ti stalci

davno bačeni i zamenjeni drugima. Pruživši šaku ogrubelu od rada, obuhvati prijateljičine prste.

„Obećaj mi jedno, Katina“, žarko reče. „Ako Marijetu odbiju u Pijeti, vratićeš je ovamo meni i dozvolićeš da ti preostali dani života proteknu u miru, bez kajanja.“

„Veoma si plemenita, ali biće sve kako treba.“

„Kad nameravaš da saopštiš tom detetu koliko si zapravo bolesna?“

„Čim je budu primili u Pijetu. Zamoliću nadležne tamo da mi daju još malčice vremena nasamo s njom. Marijeta ima jako srce. Bićemo hrabre zajedno.“

Široko seljačko lice sinjore Tijepo odmeknu od saosećanja. „Bog vas obe blagoslovio!“

Kad je Katina sutradan otvorila vrata Izepu, i ona i Marijeta imale su na sebi svoj najlepši šal i bile su spremne za putovanje. Očigledno osipanje njenog zdravlja otkad je poslednji put bio tu silno je uznemirilo prevoznika. Izgledala mu je kao da nema snage ni da stoji, a kamoli da se ukrca i otisne se na put.

„Dakle, to će biti danas, jelte?“, upita sa saosećajnim razumevanjem. Drage volje bi prihvatio da isporuči devojčicu u Pijetu, ali još otkako ga je prvi put pitala za prevoz, Katina je bila nepokolebljiva u svojoj odluci da Marijetu odvede lično.

„Da, Izepo“, hrabro odgovori ona, „spremne smo da pođemo sada s tobom.“

„Onda nek bude tako.“ Promišljeno promenivši držanje, Izepo se veselo iskliberi Marijeti. „Dakle, ode ti u Veneciju, je li?“, obrati joj se, podbočivši se i isturivši laktove. „Bogme, ti već pevaš kao ševa, pa ćeš brzo baciti u zasenak ostale učenice u Pijeti.“

Njegov ton se probio kroz skrhanost koja je pritiskala Marijetu još od prethodnog dana. Podsetio ju je da treba sve da posmatra sa vedrije strane. Njena majka će biti propisno negovana dok ne ozdravi, a školovanje koje će ona sama dobiti

omogućice joj da postane profesionalna pevačica ili učiteljica muzike. Biće u stanju da obezbedi lep život majci i sebi.

„Biće to više od pevanja, sinjore Izepo“, odgovori. „Dobiću i obrazovanje.“

„Ama ko bi rekao?“, uskliknu on tobož iznenađeno, a žbunaste obrve mu odskočiše. „Ne bih se iznenadio kad bi se na kraju udala za venecijanskog dužda!“

Njegova šala izmami osmeh na Marijetino lice. „Dužd je već oženjen i prestar je za mene!“

„Rekao bih da si u pravu“, kaza on, kao bajagi sa žaljenjem, „ali možda sledeći neće biti, a ja bih voleo poziv na čašu vina u Duždevoj palati. Hoćeš li upamtiti to?“

„Hoću, samo što se time ništa ne menja.“

Katina je zahvalno gledala u Izepa. Pomagao je njoj i njenoj kćeri da prebrode jedan od najgorih trenutaka u životu. Poslušala ga je kad joj je posavetovao da čeka na klupi napolju dok ne bude sve spremno. Hitro je pokupio iz radionice kutije sa dovršenim maskama, kao i pretekle osnove i drugi materijal koji više neće biti potreban. Marijeta, noseći sandučić sa onom specijalno poručenom maskom, pošla je zajedno s njime do usidrenog teglenjaka. Bio je već dobrobrano natovaren, ne samo robom uzetom u Padovi nego i velikim kotaricama punim dinja, grožđa i bresaka koje su oblasni odgajivači doneli za isporuku. Izepov pastorak Đovani, smeštajući kotarice, doviknu Marijeti pozdrav. Ona pođe drvenim stepenicama usađenim u obalu da bi prešla na palubu, pa mu predade kutiju sa specijalnom maskom.

„O ovoj posebno vodi računa, Đovani. Pozlaćena je.“

„Nije valjda!“

Pronašao je bezbednu policu za nju ispod platna koje je natkrivalo pojedinu robu, a ona je pričekala dok on i njegov očuh nisu smestili i preostale naručene maske pod zaklon. Potom je pomogla Đovaniju da razmesti neku staru ćebad i

od sunca izbledele jastučice kako bi napravio udobno mesto za njenu majku.

„Sinjoru Fontanu ovde će zaklanjati nadstrešnica“, kaza mladić umirujući je.

Zadovoljna. Marijeta siđe sa teglenjaka i potrča uz stepenice za Izepom, koji beše pošao po njenu majku.

Sad je već i sinjora Tijepo bila kraj Katine, koja je sedela okružena susetkama i njihovom decom. Kao da je čitavo selo došlo da poželi Marijeti srećan put. Svi odrasli su znali šta taj odlazak znači za njih dve i nije bilo žene kojoj u oku nije zablistala suza. Izepo ponudi Katini ruku da se uhvati, ali ona se pre toga bila zakašljala, te kad je video koliki je napor za nju čak i da ustane sa klupe, diže je u naručje.

Osvrnuvši se, doviknu Marijeti, koja je upravo primala poklončice u vidu kolača i sitnih slatkiša za put. „Hajde i ti, mala šev!“

Marijeta se istrže iz naručja uplakane sinjore Tijepo i potrča da ih pristigne, sa zavežljajem koji joj se klatio o ruci. Tolika tuga što su je pokazivale te žene razbudila je u njoj strašna predosećanja. Takoreći kao da misle da se njih dve nikada više neće vratiti kući.

Katinu su udobno namestili, poduprevši je jastučicama na improvizovanom krevetu, a Marijeta kleče da je ušuška u šal. Na obali, sa šibom u ruci, Đovani skoči na leđa krupnom teglećem konju koji je čekao da povuče plovilo. Na očuhov povik, šicnu konja, a ovaj poteže napred. Marijeta je posmatrala kako se uže napinje, pokrećući teglenjak. Na obali su se bila okupila deca da joj mašu. Ona im je tužno odmahivala sve dok nisu nestala sa vidika.

Katina je u međuvremenu sklopila oči. Nikad se nije osećala tako slabo, a bol u grudima bio je oštar kao i uvek posle kašljanja. Izepo i Marijeta čas su se čuli, čas im je tihnuo glas, pa je sve delovalo pomalo nestvarno. Pretpostavila je da je već

prošlo neko vreme kad su je ponudili jelom, koje ona odbi, premda je otpila nekoliko gutljaja Izepovog vina.

„Toliko svega i svačega ima da se vidi, mama“, rekla je u jednom trenutku Marijeta.

„Ja uživam u odmoru“, odgovorila je Katina slabim šapatom. „Probudi me kad stignemo u Veneciju.“ Uteha sna već ju je opet uvlačila u sebe.

Marijeta se nadala da će majka uspeti da ostane budna kada se budu vraćale, pošto je Izepo bio pun zabavnih priča o raznoraznim prizorima na koje su nailazili usput. Da li su istinite ili ne, to za nju nije ni imalo važnosti, jer kad se smejala, ublažavala se zebnja što joj se uvalila pod grudi kao kakav teški kamen. Prolazili su kraj imanjâ i vinogradâ, a u jednom trenu i kraj razvalina neke rimske palate. Svuda su se duž njihovog puta, iz praktičnih razloga sagrađene uz obalu reke, videle velelepne vile, mnoge u stilu Paladija, seoska prebivališta bogatih Venecijanaca. Bile su ružičaste ili krem; žute, kajsijaste ili bele, s kopcima kontrastnih boja; pojedine podjednako kitnjaste i upečatljive kao što su druge bile gole i jednostavne. Mnoge porodice boravile su trenutno u njima, pa su se nakratko ukazivala lepo odevena deca, dame sa suncobranima, jahačke družine u dolasku ili odlasku. Pred jednom od najraskošnijih vila, iz veselo oslikanog putničkog teglenjaka upravo je kuljala bučna grupa omladine, u vihoru peševa redengota i ustreptalih lepeza. Vrata te vile stajala su otvorena, a neki mladić je bio pošao da ih dočeka.

„To je vila Torizi“, suvo reče Izepo. „Izgleda da je danas u njoj sve u redu.“

„Što ne bi bilo?“, upita Marijeta, kojoj se učinilo da je to jedna od najlepših vila koje je videla na obalama te reke.

„Porodice Torizi i Čelano kolju se već vekovima i nemaju među sobom civilizovanog kontakta. Koreni njihove vendete sežu u četrnaesti vek, kad je jednu nevestu Torizija ukrao ispred oltara neki Čelano, te se oženio njome pre nego što su stigli da je izbave. Koliko prošle nedelje bilo je dvoboja mačem između

jednog Torizija i jednog Čelana na mostu, pošto su obojica zahtevala prvenstvo prolaza.“

Marijeta osmotri vilu sa udvostručenim interesovanjem. Bilo je pokatkad svađa i između temperamentnih porodica njenog sela i pesničenja između muškaraca, ali ti sukobi nikad nisu trajali dugo. Kako je moguće pothranjivati kivnost stotinama godina?

Na neko vreme Marijeti je bilo dozvoljeno da jaše teglećeg konja, dok je Đovani išao peške naporedo s njom. Majka je i dalje spavala, tek povremeno uznemiravana kašljem, a tad bi Marijeta poletela da joj pripomogne. Kako se putovanje rekom bližilo kraju jer je teglenjak prošao kroz kapiju vododelnice na kanalu Morancani, tako je Marijeta shvatila, uz pojačan udar gotovo neizdrživog jada, koliko joj još malo vremena s majkom preostaje.

Kada je započela i poslednja deonica puta, preko Lagune do Venecije, gde je sad deregliju vukao jedan čamac sa snažnim muškarcima na veslima, Izepo vide da se Marijeta šćućurila uz majku i drži usnulu ženu za ruku.

Dok su stigli do carinarnice, sunce je već zalazilo. Izepo je obavio formalnosti, a Đovani je za to vreme nadzirao istovar. Potom Izepo ponovo pređe na palubu i načas je stajao gledajući u usnulu ženu i devojčicu koja je zaspala kraj nje.

„Žalosna je ovo rabota“, reče potištenim glasom svome pastorku, koji se saglasi.

Izepu se činilo da je u Katini za vreme puta nastupila neka promena, ali možda je to bila i varka svetlosti. Bilo mu je drago što ju je san poštedeo razmišljanja o teškom rastanku koji je čeka.

„Katina“, izgovori, blago je drmusajući za rame, „u Veneciji smo.“

Promeškoljila se, a njen pokret probudi Marijetu; naglo je sela, trljajući oči, a onda zapanjeno uzdahnula pred prizorom. Sunce je zalazilo nad pozlaćenim gradom koji je izgledao kao da pluta na tečnom zlatu.

„Ovo je čarobna varoš!“, uskliknu zadivljeno, na tren zabravivši zašto je tu. Zatim bolno poimanje problesnu jednako iznenadno i ona se uz vapaj obrte da se obisne majci oko vrata.

Katina je nežno pomilova, pa diže upitan pogled ka Izepu. „Je li ovo taj ospedale?“

On odmahnu glavom. „Ne. Ovo je carinarnica. Čeka nas gondola koja će nas odvesti do Pijete.“

Izepo je morao da je digne na noge, a ona se zanjiha uz njega kad su iskoračili iz teglenjaka na kej. Đovani, ostavljen da pazi na deregliju, požele Marijeti srećan put dok je polazila za majkom. Izepu je bila potrebna gondolijerova pomoć da bezbedno ubaci Katinu u gondolu. Potom, kad se Marijeta smestila kraj nje, Izepo i sam sede na bočno sedište, a gondola se otisnu svojim otmenim hodom po vodi, zaputivši se ka širokoj promenadi što se protezala istočno od Duždeve palate i bila je znana kao Riva delji Skjavoni. Marijeta uopšte nije videla kuda idu. Lice joj je bilo zagnjurenjeno uz majku, a majčine ruke obavijene oko nje. Trgla se kao ošinuta kad je posle nekog vremena odjeknuo Izepov glas.

„Ovo je Ospedale dela Pijeta.“

Nagnala je sebe da pogleda. Zdanje se još nalazilo na malom rastojanju od njih, ogromno, jednostavnog pročelja, sa unutrašnjim kopcima iza prozorskih rešetaka. „Veličanstvena kuća“, promrmlja.

Ukrašeni ulaz gledao je na promenadu, a njegove uvučene vratnice štitila je gvozdена kapija. Duž istočne strane zdanja prolazio je uzan kanal, a sa zapadne se na njega nadovezivala povelika crkva. Izepo reče kako se zove.

„To je crkva Santa Marija dela Pijeta, jedno od tih mesta gde hor i orkestar ospedalea drže koncerte.“

Katina s toplinom došapnu ćerki: „Tu ćeš ti jednog dana pevati.“

Marijeta je jedino odgovorila tako što se pribila još čvršće uz nju. Katina pomazi ćerku po kosi. Gondola se primicala Rivi

delji Skjavoni i pod svetlom usamljenog fenjera što je obasjavao glavni ulaz videlo se da kapija spreda, pri dnu, ima otvor, taman toliki da se može anonimno ostaviti mali porod. Preplavi je iznenadan talas sumnje, proževši joj hladnoćom kosti. Tako slaba i bespomoćna, prvi put se pobojala da njenu ćerku možda neće primiti. Tu i dalje prvenstvo imaju ti malecni, a ne dete koje je već dovoljno odraslo da radi. Dok je gondola izlazila iz Zaliva Svetog Marka da bi klizeći prošla ispod mosta u sporedni kanal, Katina zapazi da i na ulazu za čamce ospedalea postoji isti takav otvor. Gondola bočno priđe stepenicama.

Izepo reče Marijeti da se prva iskrca, a njoj ruka dvaput zastade u vazduhu pre nego što je prisilila sebe da cimne kanap gvozdenog zvona. Zatim se pružila da pridrži Katinu dok su je ova dvojica pridizala na stepenice. Sama Katina se osećala kao da joj je isceđena sva snaga; kolena su pretila da će svakog trenu kleknuti. Tad se vrata otvoriše, propustivši slap svetlosti sveće. Jedna redovnica u beloj haljini istupi do kapije.

„Da?“, upitno reče

Katina je kao pomamna stezala rešetke što su ih razdvajale, pod utiskom da se sve, pa čak i sam život, otkida od nje. Izdale su je sve reči koje je smerala da kaže, obraćanje koje je uvežbala. Kriknula je jednu jedinu očajničku molbu: „Tako vam milosrđa, pružite mome detetu dom!“

Kada se majka srušila, Marijeta uspaničeno vrisnu. Da Izepo nije jače stegao Katinu, iskliznula bi mu iz ruku i nestala u tamnoj vodi.

Kasnije Marijeta neće imati jasno sećanje na događaje iz tih narednih nekoliko sati. Samo će pamtiti kako je Izepo unosio njenu majku u zdanje. Kako su ljudi trčkarali oko njih, a iza pozlaćene čipkaste rešetke pojavila se lica nekoliko devojčica, no njih su oterali odatle.

Katinu su dežurne redovnice smestile u krevet. Jedan sveštenik iz Pijetine crkve obavio je poslednje pomazanje. Marijeta je sedela i držala majku za ruku, prislonivši obraz uz njenu

nadlanicu kad ju je nadvladala iznurenost od suza. Izepu su redovnice dopustile da ostane uz devojčicu; probudio ju je kada su ozbiljnim klimanjem glave dale znak pred sam svršetak, u zoru. Katina, koja nije prozborila još od onog trena kad se srušila, otvorila je oči i pogledala u ćerku uz najneprimetniji osmeh. A onda je sve bilo gotovo.

Izepo je podneo pun izveštaj o Marijeti jednoj starijoj redovnici, sestri Silviji, koja je sve zapisala za upravu. Hteo je da povede Marijetu kući, svojoj ženi, pa je čak, požurkujući je, i poterao u ulazni hol kako bi je odveo odatle, ali redovnice su ga sprečile. Njegova ponuda da je dovede opet za mesec-dva slično je odbačena. Sestra Silvija je autoritativno spustila ruku Marijeti na rame.

„Ovo dete je sada naša briga, sinjore. Želje jedne samrtnice ne smeju se odbiti. Ovo je kuća samilosti na dobrom glasu.“

Nije imao drugog izbora do da ode. Kad su se vrata otvorila i propustila punu svetlost dana spolja, sa promenade, zastao je da se osvrne ka detetu koje je sumorno stajalo pod stražom redovnica. Devojčici su ruke mlitavo visile niz bokove, riđa kosa bila raščupana oko bledog, suzama išaranog lica, a sivo-smeđa seljačka odeća odskakala je od staložene i snežnobebe pojave redovnica.

„Doći ću opet da te vidim, Marijeta“, obeća on.

„Nema poseta“, izjavi ona redovnica, dajući jednom sluzi znak da zatvori za njime vrata i kapiju, „izuzev u slučaju specijalnog zakazivanja.“

Marijeta ništa ne reče. Bila je nema jer ju je gušio bol.

Drugo poglavlje

U VREME KAD SE SVRŠILA I NJENA TREĆA GODINA U PIJETI, Marijeti je raniji život već bio izbledeo u bolne uspomene. Nije se moglo reći da se istinski odomaćila u ospedaleu, iako je radost pevanja i školovanja glasa razvila u njoj posvećen stav. Razgovarala je o svojim osećanjima sa svojom drugaricom Elenom Bačini upravo tog jutra dok su čekale na audiciju kod maestra di koro*, koji će ih možda uvrstiti u prvu postavu Pijetinog hora. Dotad su obe bile u drugoj postavi, što je značilo da su pevale samo iza rešetaka za vreme službe u crkvi Santa Marija de la Pijeta, pa i tamo samo onda kad prvi hor peva u Bazilici, divovskom zdanju koje je bilo duždeva lična kapela, ili u katedrali.

„Volela bih da nisam ovoliko napeta“, poverila se Marijeta dok je zakopčavala prsnu dugmad svoje crvene haljine, uniforme Pijetinih šticećenica, „ali znaš koliko svega i svačega zavisi od toga kako ćemo danas pevati! Na kocki nije samo počast prijema u prvi hor. Ulazak u njega znači mogućnost da se opet izađe u spoljni svet prilikom javnih nastupa. Biće to kao da ponovo udišem vazduh slobode.“

* Dirigent hora. (Prim. prev.)

Malčice se namrštila jer joj se učinilo da ponovo čuje kako odjekuje tresak onih vrata koja su je zauvek odsekla od svega što je poznavala u prošlosti. Pa ipak, ni u Pijeti nije bila nesrećna. Njena priroda je bila previše živahna i savitljiva da ne bi iz svega izvukla ono najbolje, ali nikada se nije do kraja privikla na život u ustanovi. Disciplina je u Pijeti bila stroga, kao što je i moralo biti s obzirom na nekoliko stotina šticećenica svih uzrasta pod njenim krovom, no inače je tu vladala opuštena i prijatna atmosfera, povoljna za izučavanje muzike.

„Bojim se da ću otpevati pogrešan ton“, očajnički je zajaukala Elena četkajući svoju meku, svetlu kosu. Još je bila u podsuknjama, sa jastučićima na bokovima da bi joj suknja odskakala sa strane, u skladu s modom. Uprava je podsticala interesovanje za sve što spada u otmenost. Većina ostalih devojaka u spavaonici već je bila obučena i upravo su kretale u prizemlje. „Mislim da ću umreti ako budem morala da izdržim još jedan karneval a da ne izađem izvan zidova Pijete.“

Pošto su joj roditelji umrli dok je još bila malecka, Elenu je othranila baba-tetka. Nakon smrti te gospođe, Elenu je advokat-staratelj smestio u ospedale, kao jedno od malobrojne siročadi za koje će biti plaćani stan i hrana. Stigla je tu nekoliko nedelja posle Marijete, te su dve novodošle devojčice postale bliske drugarice.

Marijeta zakopča i poslednje dugme, pa uputi drugarici razgaljen pogled. „Pričaj mi opet kako je bilo kad ste ti i tvoja baba-tetka učestvovala u toj zabavi.“

Elena se oglosi srećnim sitnim smehom. „Podilaziš mi jer znaš koliko volim da pričam o tome. Jesam li ti pripovedala kako sam jedne godine otišla na karneval obučena u žuto, crveno i zlatno? Kostim je bio prekrojen od predivne stare odeće koju je tetka Lučija prikupljala u jednoj škrinji još otkako je bila devojčica. Da si nas videla, Marijeta!“ Prestala je da četka kosu i široko je razmahnula rukama. „Obe smo imale maske, a ona je bila u prastarom ljubičastom dominu koji se teatralno

vijorio oko nje. Pevale smo i igrale, izvrđavale ljuške od jaja s ružinom vodicom koje su momci bacali među svetinu. I oni čudesni vatrometi, o! Nisam morala da se iskradam iz kreveta ne bih li uspela da ih gledam sa prozora, kao što radimo sad, nego sam stajala na Trgu Svetog Marka pod svodom od raznobojnih zvezda. Sve ću to opet videti, pa makar i izdaleka i pod nadzorom, samo li me danas izabere maestro!“

„Sigurna sam da hoće, ali stvarno požuri jer ćemo zakasniti za doručak.“

Marijeta uze srebrni medaljon sa utisnutim slovom *P*, kao Pijeta, i provuče njegov lančić sebi oko vrata. U davnom četrnaestom veku, kad je Pijeta osnovana, siročićima su po prijemu utiskivali žigom slovo *P* u stopalo, ali bogu hvala, taj običaj je u ova prosvেćenija vremena bio zamenjen nošenjem medaljona.

Elena poslušala Marijetin savet i uze da oblači svoju crvenu haljinu, ali još je sva vrcala od iščekivanja i uzbuđenja. „Kad budem postala jedna od dve primadone u prvom horu – druga ćeš biti ti – mislim da ću biti poznata kao Ruža Pijete.“

Nije bilo neobično da publika nađe opisan naziv za omiljenu pevačicu iz Pijete. Trenutna primadona ospedalea, devojka po imenu Adrijana, bila je znana širom Evrope kao Venera Pijete. Marijeta nije sumnjala u to da će Elena svojim izgledom osvojiti tu hvalu. Sa svojom bledozlatnom kosom, rumeno-belom porcelanskom puti i malčice uzvinutim nosom, ustima nesvakidašnje umilnosti i očima neverovatne tamnoplave boje, Elena je uistinu ličila na ružu i bila je sušto oličenje venecijanskog ideala lepote. Širom Republike Venecije, mnoge pomodarke su pribegavale veštačkim bojama ne bi li postigle kosu takve zanosne nijanse.

„Kako ću ja sebe zvati?“, zamislila se Marijeta uz veliki osmeh, sasvim voljna da učestvuje u kićenju tog njihovog zajedničkog sna o uspehu u Pijeti. „Ne mogu da smislim nijedno ime koje bi mi pristajalo.“

Elena izvi obrvom, prosto ne verujući da njena drugarica nije o tome razmišljala, iako su toliko često raspredale o počastima koje će biti ukazivane Adrijani kao Veneri Pijete. „To je lako. Ti ćeš biti Plamen Pijete!“

Marijeta se pomete. „Zar mi je kosa toliko narandžasta?“

„Ne!“ Uz smeh, Elena uhvati Marijetu za ramena i pogura je pred ogledalo u srebrnom ramu. „To je divna boja – crvena kao bakar pod suncem i kao tamna bronza pod svetlošću sveća. Tačno je one prelepe nijanse koju je obožavao da koristi veliki slikar Ticijan. Ali ona je samo deo tvog imena. To si ti sama! Zar ne vidiš?“

Marijeta je kritički premeravala svoj odraz. Njena lepo iščetkana kosa blistala je finim sjajem, a podugački vrat bio joj je tanan. Pretpostavljala je da su njene najbolje odlike oči i pravilni beli zubi, a druge devojčice su pokazivale zavist prema njenim dugačkim tamnim trepavicama, ali nije videla ništa više što joj ide naruku. Uzevši ručno ogledalce, obrte se u stranu da iznova oceni odraz svog profila u zidnom ogledalu. Nos joj je delovao izduženije i tanje no ikad, a brada previše odlučno da bi se uklopila u njenu idealizovanu predstavu lepote. Čak su joj i obrazi imali mala udubljenja pod jagodicama.

„Više sam Maslačak Pijete“, žalosno se našali, ne mareći što je dosetka na njen račun.

„Zlatni ljiljan“, ispravi je razgaljena Elena. „To je laskavije.“ Njoj je bilo smešno, budući da je pronicljivo prosudila sopstvenu lepotu, što Marijeta u svom licu nikako ne primećuje lepotu jednog drugog doba. Imala je isti onaj tankonosi, pritajeno vatreni lik kakav je gledao sa srednjovekovnih slika. Posmatrač bi instinktivno znao da su te žene jednog mnogo ranijeg veka, uprkos svojim krotkim pozama, bile pune plamena i burne strasti. To je zapazila sama Marijeta kad su ih vodili u obilazak nekih ranih dela svetovne umetnosti. Elena je pomno posmatrala svoju drugaricu. Da li Marijeta konačno vidi sebe?

Marijeta beše okrnula pogledom ručno ogledalce. A onda ga je brzo odložila. Zapazila je kako joj se u očima budi izvestan sjaj u kom je počinjala da prepoznaje izraz svih silovitih, zbrkanih žudnji što su je povremeno zaposedale i izazivale u njoj želju da se istrigne iz Pijete i otkrije šta je čeka u spoljašnjem svetu. No morala je da bude strpljiva. Sreća te je imala muziku da joj ispuni sve sate dana. Njena ljubav prema pevanju bila je neizmerna i ostaće joj uporište čitavog života. Možda je Elena bila u pravu; možda te strasti jesu od nje stvarale živi plamen.

Posle doručka su se dve drugarice razišle, svaka svojim putem, a sastaće se opet pred audiciju u podne. Obe su morale da održe čas pevanja između sopstvenih vežbi, Marijetinih na čembalu, a Eleninih na flauti. U ospedaleu je postojao piramidalni sistem podučavanja muzike: starije devojčice prenosile su muzičko znanje onima koje su godinu dana mlađe. Kada dosegnu određeni standard, učenice su prelazile na časove kod maestra, i muških i ženskih, vrhunskih muzičara, smatranih najboljim predavačima koji se mogu naći. Učenice bez vidnog dara za muziku imale su priliku da, uz predanu vežbu i veliki rad i trud, postanu dobre instrumentalistkinje. Za one koje nemaju za to volje i sklonosti, uvek je preostajala ona strana Pijete posvećena kućevnim poslovima.

Ušavši potkraj tog prepodneva u sobu za audicije, Marijeta otkri da je Elena stigla pre nje. Oprezno je izvirivala kroz prozor, ali obrnula se da pozove Marijetu rukom dok je prilazila.

„Hodi i pogledaj“, veselo šapnu. „Ali nemoj da te vide.“

Marijeta joj se pridruži i izviri dole kroz ukrasnu spoljašnju rešetku. Riva delji Skjavoni bila je omiljeno šetalište podjednako i Venecijancima i posetiocima iz drugih zemalja, a Pijeta uvek predmet radoznalosti. Dva fino odevena mladića ispod njih sledila su upravo korake mnogih posetilaca: ostavivši po strani lepo vaspitanje, pokušavali su da sagledaju unutrašnjost kroz jedan prozor prizemlja. U gradu gde se telesna

zadovoljstva lako dobijaju, devičanska mistika strogo čuvanih devojaka Pijete često je bila neodoljiv podstrek. Marijeta, koja je uspevala da vidi samo vrhove njihovih trorogih šešira, jednako se rasonodila kao i Elena kad im je začula opaske. Bili su Italijani, naglasak im nije bio venecijanski.

„Ova prokleta rešetka pravi senke. Šta ti vidiš, Roberto?“

„Nažalost, nijednu devojku.“

„Ovo je salon. Ima nameštaja.“

„Tu su i vrata, Gvido. Ako malo počekamo, možda će ući neke lepotice.“

Devojčice zaklopiše sebi šakom usta da bi obuzdale smeh. Salon pod njima bio je predsoblje većnice u kojoj se okupljala uprava, a kako nema nikakvog sastanka, sigurno je pust u ovo doba dana. Ali mladić kom se drug obratio imenom Gvido imao je oštar sluh, pa brzo pogleda naviše pre nego što su stigle da se povuku. Podgurnu svog saputnika laktom, a na nesvakidašnje lepom licu sinu mu veliki osmeh. Njegov drug nije bio ništa manje naočit i sav je zasjao od oduševljenja. „Ala nas hoće sreća! Dve prelepe devojke iz Pijete našeg prvog dana u Veneciji!“

Smejući se, Marijeta i Elena pojuriše u drugi kraj muzičke sobe, kao da prozori nemaju rešetku pa bi ta dva neznanca mogla da uskoče odozdo sa šetališta. Bilo je to jedno od najstrožih pravila Pijete, da nikad ne sme biti nikakve komunikacije kroz prozor. Na njihov užas, mladići počеше da viču.

„Vratite se! Ne idite! Recite nam kako se zovete!“

Marijeta opet pritrča prozoru, a za njom i Elena, pa se nagoše da doviknu kroz rešetku: „Ne smemo ni sa kim da razgovaramo! Molim vas, idite!“

Ali dva Italijana previše je uzбудio ovaj neočekivani preokret sudbine da bi dozvolili da im se avantura izjalovi. „Kako se zovete! Hoćemo da znamo!“

„Marijeta i Elena! Sad idite, molim vas!“

Gvido dobaci poljubac Marijeti, a Roberto Eleni, kao da i jedan i drugi polažu pravo na svoj izbor. „Izađite iz tog samostana, pa da se svi divno provedemo!“, doviknu Gvido.

„Smilujte nam se!“, navali i Roberto, smejući se. „Na dva tuđina u vašem gradu.“

Počinjali su da zastaju i da pilje prolaznici. Marijeta zalupi prozor. I ona i Elena su znale koliko će gadne biti posledice ako bilo ko od nadležnih u Pijeti dobije izveštaj o tom izgredu. Obe prestrašeno poskočiše kad je po prozorskim oknima zazveketal pregršt kamenčića. A onda usledi još jedna pregršt, pokazujući da mladići nemaju namere da odu.

„Nije dobro!“ Elenine šake stiskale su se od panike. „Maestro di koro samo što nije stigao. Obrati im se opet, Marijeta. Kaži bilo šta, samo nek idu.“

Marijeta ponovo otvori prozor, na šta i Gvido i Roberto zaklicaše. „Stvarno nas ostavite na miru“, molećivo reče. „Bićemo strogo kažnjene ako nastavite da galamite.“

Elena kraj Marijete podrža njen zahtev. „Budite ljubazni i uradite kao što Marijeta kaže!“

Ni jedna ni druga nije čula da je u sobu ušla sestra Silvija u svojim cipelama mekih đonova. Bila je začula metež napolju, pa je došla da ispita šta mu je uzrok. Njen gnevni krik prostreli devojčice tu gde su stajale. „Raskalašnice jedne!“

Kazna što je usledila bila je najteža koju su ikada morale da istrpe. Maestro di koro otkazao im je audiciju, a njih dve su razdvojene i dobile su zabranu da naredna tri meseca razgovaraju. Ukoliko je prekrše, obe će biti izbačene iz Pijete: Marijeta smeštena u neko domaćinstvo kao služavka, a Elena vraćena svom staratelju. Njihovim muzičkim izgledima biće kraj.

Povremeno su izdaleka razmenjivale saosećajne poglede, ali nisu se usuđivale čak ni da jedna drugoj pošalju poruku preko neke treće. Upravnici ne bi oklevali da ostvare pretnju. No bilo je obema jasno da im nisu privremeno ukinuti časovi

pevanja, pa su računale da to znači da niko ne želi da se osujeti njihov napredak.

Takođe im nisu bili uskraćeni ni obrazovni izleti s njihovim nastavnicama iz reda plemstva, pošto su umetnost i arhitektura Venecije bile u najtešnjoj vezi s njenom muzikom. Pod pomnim nadzorom, često u pratnji sestre Silvije i sestre Đakomine – ova druga bila je okrugla, jedra i dobroćudna onoliko koliko je prva bila mršava, stroga i oštra na jeziku – pitomice Pijete išle su u obilasku u grupama, lica pokrivenih obavezanim belim velom. Svim srcem su uživale u tim ekskurzijama koje su ih vodile na ulice i trgove, a isto tako i na kanale. Sve do zabrane, Marijeta i Elena su uvek išle naporedo, ali sad su bile u različitim grupama. Marijeti je nedostajalo živahno drugaričino čavrljanje i komentarisanje na račun mladića što ih merkaju.

Bilo da su posmatrale velika umetnička dela poput Ticianovog *Uznesenja Bogorodice* u crkvi Frari ili pak zurile u zlatne mozaike Bazilike, uvek je u blizini bilo mnoštvo lepo odevenih mladića. Venecija je vrvela od mladih posetilaca u obilasku Evrope, a moda nikada nije bolje pogodovala muškom polu. Kadifeni i svileni ukrojeni redengoti njihali su se oko pripijenih čakšira dugih do kolena; oko vratova i iznad šaka penila se čipka, a na vrhu svega toga stajali su trorogi šeširi, najviši među svim šeširima koje su voleli Venecijanci, čvrsto nasadeni na bele perike ili napuderisanu kosu, vezanu pozadi crnom mašnom.

Muškarci su uvek zastajali ili se osvrtali da bi posmatrali devojke Pijete kako prolaze pod velovima. Klanjali su se, upućivali komplimente, čak pokušavali da se udvaraju, na veliku srdnju devojačkih nadzornica, koje bi tada prikupile šticienice pod svoje okrilje. Nije jedna ljubavna poruka i pesma hitro ćušnuta devojci u ruku, pa je bivalo silnog kikotanja pod belim velovima.

Tako požurivane, devojke su uspevale da ugrabe samo bolno kratke prizore predstava koje su izvodili putujući glumci na

pozornicama postavljenim po trgovima. Nisu imale mogućnosti da se zadrže i posmatraju akrobate kako prave ljudske piramide, odeveni u gizdave ružičaste i žute kostime, ili da aplaudiraju žonglerima, ili psima što igraju, ili nekoj od mnogobrojnih igračkih trupa. Ali mogle su site da se nagledaju modernih dama u širokim haljinama s krinolinama i sa perjanicama na šesirima, koje su se nadmetale dok su šetale pod arkadama. Mnoge su pratili njihovi kavaljeri servanti, mlada gospoda što su im nosila psetanca, dvorila i štitila te dame – a ako je verovati Eleni, koja se klela da to zna iz priča svoje baba-tetke, udovoljavali im i na svaki drugi način. Najuvaženije kurtizane nisu se razlikovale od patricijki, iako je Elena umela da ih razabere, a bilo je tu i na stotine njihovih manje srećnih sestara koje su paradirale u haljinama tako dubokih izreza da su im se videle areole bradavica.

Marijeta se uvek radovala kada obrazovni izlet iziskuje ranojutarnju vožnju gondolom duž Velikog kanala. Tad je sedela ushićena prizorom divnih palata što izniču iz sopstvenih odraza, otmene, s balkonima, lođama pod kolonadama, ornamentalnim klesanim kamenom, statuama, poneka i sa zidnim mozaikom koji iskri poput dragulja usađenih u zlato. Kraj njihovih kitnjastih ulaza za čamce stajali su prugasti stubići za privezivanje u heraldičkim bojama porodice koja živi unutra. Ako je bilo i propadanja, vidljivog u oronulim ciglama, raskvašenom drvetu i natrulim dovracima, ono je samo simbolizovalo dekadenciju od koje je болоvala La Serenisima.

S dvostrukim redom stubova i lukova tananih poput čipke, Duždeva palata je posedovala naročitu, samosvojnu lepotu. Ljupko, večno promenljivo svetlo Venecije neprestano je obraćalo njen mermer čas u opal, čas u slonovaču, u ćilibar ili biser, u najtamniju boju ruže, kao kakav slikar koji traži rezultat još savršeniji od prethodnog.

Vrpoljeći se i obrćući na sedištu, Marijeta je posmatrala sve što se zbiva u radnjama i na tezgama šetalištâ desno i levo od

Velikog kanala. Gosti prenočišta dolazili su i odlazili čak i u taj rani sat, a neki su još bili u raskošnoj večernjoj odeći, pozvani na doručak nakon noći terevenčenja pre no što će pozvati gondolu da ih vozi kući. Povici vodonoša mešali su se s vikom trgovaca što su prodavali sve redom, od voća do prekomorskih začina. Čuvarne domačice jurile su po najsvježiju ribu i povrće, a neke kupovale i direktno iz čamaca pristalih duž šetališta. Stizali su splavovi i tegljenjaci s robom poput morskih plodova u korpama za tržnicu kraj Rijalta, i poput vina koje iščekuju na keju zvanom Fondamenta del Vin.

A nad svime time je gospodarila muzika Venecije. Gondolijeri su pevali, drugi pak prihvalali refren. Kao da je uvek bilo nekog s lautom ili violinom, često i u gondoli, a orkestri su švrljali ulicama i izvodili muziku na trgovima. Ali tek noću, kad se devojčice pripremaju za spavanje, muzika je zadobijala pun zamah. Za Marijetu je ona bila kao zov sirena. Dok leži u krevetu i posmatra treperave šare na tavanici, odraz svetlosti sa vode, činilo joj se da zuri u prste koji je mame da izađe u sve to što taj grad čuva za nju.

PO ISTEKU TROMESEČNE kazne, upravnik je pozvao Marijetu i Elenu i održao im najstrožu pridiku. Podsetio ih je još jednom da se Pijeta diči besprekornom reputacijom svih svojih pitomica. Nikada više ne smeju se poneti tako nepromišljeno, jer tad neće dobiti drugu priliku. S tim rečima su dobile voljno. Smerno su izašle iz sobe, ali čim više upravnik nije mogao da ih čuje, presrećno i burno su se zagrlile.

„Konačno! Mnogo je bilo dosadno. Kakvo naporno vreme! Svašta sam imala da ti pričam, a morala sam da držim jezik za zubima.“

Govorile su istovremeno, obe kroz smeh koji nije bio daleko od suza olakšanja što opet mogu da se ispričaju. Kad su se smirile, Marijeta pogovori pribranije.

„Nikada više ne smemo dozvoliti da nam nametnu ćutanje.“

„Slažem se. I razmišljala sam kako bismo mogle da komuniciramo.“

Marijeta se podboči i zabaci glavu, iznova razveseljena. „Znam šta ćeš reći. I ja sam o tome razmišljala. Signali rukavicom, notama, čak i pogrešno otepevanim tonom. Isto kao jezik lepeza ili veštačkih mladeža na licu!“

„E baš to!“ Elena zapljeska, oduševljena što je obema na um pala ista ideja. „Napravila sam spisak.“

„I ja!“

„Da uporedimo onda.“

Nije dugo prošlo, a izumele su niz signala kojima će moći da prenesu jedna drugoj vreme sastanka, mesto gde će se naći i tako dalje. Vežbale su dok nisu naučile da komuniciraju na časovima i u satima ćutnje, kao i u drugim prilikama. Postepeno su svoju komunikaciju uzdignle do profinjene umetnosti, pa je čak i blag udar prstom po bradi ili obrazu, po čipki ili papiru, po šaci ili rukavu, služio da prenese slovo abecede. Mnogo puta su morale da savladavaju smeh kad razmene neku šalu sa dva suprotna kraja sobe.

Najzad je na red došla i odgođena audicija kod maestra di koro, pa su malo pred šesnaesti rođendan i Marijeta i Elena postale punopravne članice slavnog Pijetinoz hora. Tu čast je pratila i povlastica zasebnih spavaćih soba. Bili su svršeni dani deljenja spavaonice s drugima.

„Samo još jedan korak na lestvici do vodeće solistkinje, i onda ćemo imati svaka svoj stan!“, izjavila je Marijeta.

Bile su vrlo zadovoljne novim smeštajem. Sobe su bile male, ali opremljene lepim nameštajem i nabranim brokatnim zavesama koje su skrivale nišu s posteljom.

Još jedan povod za veselo raspoloženje bila je i nova garderoba što su im je sašile devojke iz Pijete na obuci za krojačice. Za pevanje u crkvi i u drugim duhovnim prilikama oblačila se jednostavna svilena haljina u crvenoj boji Pijete, s prozračnom

belom kapuljačom koja se mogla namaći preko glave. Za koncertne nastupe moda je nalagala večernje haljine s krinolinom i dubokim dekolteom, ili od bele svile, ili od crne kadife. I Marijeta i Elena dobile su po grančicu narovog cveta od svile boje cinobera, da je stavljaju za koncerte onda kad se ne može naći svež cvet. Obe su na bezbroj načina isprobavale kako se sve može zadenuti svilena grančica, mada će se od njih zahtevati da ih nose u kosi, desno od lica i prema zadnjem delu glave.

Prvi javni nastup biće im velika služba u Bazilici. Marijeta i Elena su uzbuđeno obukle skerletne haljine i stavile na sebe ogrtače i kapuljače iste takve boje. Zatim su se s horom, u koloni po dve, zaputile iz Pijete Rivom delji Skjavoni ka Trgu Svetog Marka. Tamo su prošle kroz velike vratnice u samo srce venecijanske svete muzike.

Sa galerije je Marijeta razabirala dužda kako sedi duboko dole, u svojoj zlatotkanoj odeždi, kakav mu je bio i korno, kapa s rogom koja je označavala njegovo zvanje. Senatori, elita i zakonodavno telo državne uprave tkali su svojim odorama skerletnu svilenu zastirku, živ kontrast civilnoj odeći boje slepog miša koju su nosile stotine pripadnika Velikog veća, takođe prisutnog.

Kada je služba počela, Marijeta je pomislila kako na čitavom svetu nema boljeg mesta za pevanje. Akustika je bila toliko čudesna da se činilo da orgulje svojom muzikom šire zlatne mozaičke zidove, a glasovi njenih drugarica iz hora mogli su pripadati i onim anđelima s kojima su ih vrlo često poredili. Poj srebrnih truba bio je kao da je sam arhanđeo Gavril preneo svoj dar na trubačice.

Tako su Marijeta i Elena stupile u jedan potpuno nov svet muzike. Pevale su na mnogim važnim svečanostima i u Duždevoj palati. Na koncertima su bile postrojene u redove, na naročito napravljenim galerijama s kadifenim draperijama, kao da su ubačene, kako reče Elena, u široke spratne džepove nekog džina. Nastupale su u raskošnim javnim dvoranama i blistavim

balskim salama palata, što je dvema drugaricama omogućilo da zavire u rasipni život bogatog plemstva, koje ih je slušalo sedeći na pozlaćenim stolicama. Ponekad bi deset-dvanaest horistkinja, skrivenih i zaštićenih iza rešetaka usađenih u zid, obezbeđivalo pozadinsku muziku na privatnim ridotima* gde su na kockarskim stolovima stajali veliki ulozi. To je Marijeti i Eleni prikazalo i jedno drugo lice života, gde bogatstva neprestano prelaze iz ruke u ruku.

Pa ipak, svi ti veliki ljudi, bili iz Venecije ili sa strane, smatrali su čašću da budu pozvani na neki od ekskluzivnih prijema u Pijeti gde će gostima biti predstavljene horistkinje i vodeće muzičarke. Žene su bile podjednako radoznale kao i muškarci da vide te anđele pesme izbliza. Adrijana, primadona Pijete, savetovala je Marijetu i Elenu kako da se ponašaju na prijemima. Ta devojka od dvadeset četiri-pet godina bila je visoka i prsata, s glatkom modrocrnom kosom i besprekornom nežnomrkom puti, a njeno čedno lice krasile su lepe crne oči i osmehnuta usta. Titula koju je stekla, ime Venere Pijete, njoj je bila neprijatna, pošto nije posedovala nimalo vatrenog temperamenta i žudnje za slavom kakvi se obično povezuju s pevačicama njenog stasa. Toplog srca, majčinski nastrojena, uvek je bila spremna da poljulja i uspava rasplakanu bebu u odajama za malu decu, ili da saosećajno sasluša tuđe nevolje. Upravo je ona davnih prvih nedelja u Pijeti mnogo pomogla i Marijeti i Eleni da se opuste, polako ih uvodeći u svakodnevicu tog zdanja.

„Sad pamтите sve što ću vam reći“, obratila im se kad su se postrojile sa ostalim horistkinjama, pripremajući se za prvi prijem. Nijedna nije bolje od nje umela da odgovori ljupko, a istovremeno da izbegne nasrtljivu ruku ili odbije lascivan

* Zabave zatvorenog tipa, s muzikom, igranjem, često i kockanjem. Isto su se nazivale i prostorije u kojima su se održavali takvi kockarski skupovi. (Prim. prev.)

kompliment. Ona je već bila našla sebi odabranika, ali iz nekih svojih razloga čuvala je to kao tajnu.

Marijeta i Elena su uskoro postale jednako spretne kao Adrijana u izbegavanju neželjenih i nedobrodošlih izliva pažnje. Prijatni i zanimljivi ljudi koje su upoznavale obično su bili brojniji od ostalih. Ali najnepodnošljiviji posetioci bili su često oni što su prvi put došli u Veneciju, pa još nisu bili ni na jednom koncertu i za hor su znali samo na osnovu njegove slave i glasova devojaka što nevidljive pevaju u crkvi. Njihovo otkriće da devojke, uz malobrojne izuzetke, nisu toliko lepe kao njihovi glasovi smesta je rušilo gajene iluzije. Nije bilo neuobičajeno da neko dobaci omalovažavajuću opasku, ne razmišljajući o nesrećnoj devojci koja će je možda i čuti.

Baš u takvim prilikama Elena je pokazivala duboku toplinu svoje prirode. Tešila je i bodrila, i često postizala da se suze neke devojke osuše od smeha.

„Gledaj me samo“, primetila je jednom kiselo, obraćajući se Marijeti, „bodrim sve žive, a sama sam daleko od veridbe. Verovatno ću završiti s pekarovim šegrtom. Zgodan je i dopadam mu se! Kad god se desi da se zateknem dole sama kad dotera prve isporuke, hoće da pričamo. Počeo je da mi donosi kolač da imam uz šolju vruće čokolade koju uvek uzmem od glavnog kuvara da je ponese u muzičku sobu.“

Marijetu je ovo razveselilo. „Ako budeš udata za pekara, nikad nećeš gladovati!“

Elena zabaci glavu i zasmeha se. „Neću! Ali bih se sigurno ugojila kao bure! Oni kolači su izvanredni.“

Treće poglavlje

POČETKOM JANUARA U NOVOM LETU 1780, MARIJETI I Eleni prominuo je i sedamnaesti rođendan. Izepo i njegova žena doneli su Marijeti domaći kolač, što su po običaju radili za sve njene rođendane. Sedeli su sa jedne strane pozlaćene rešetke u sobi za posete, a ona sa druge, vatreno čavrljajući. Posle toga je kolač podeljen i ostalima, ali komad sa nekoliko šećernih cvetova sačuvan je za Marijetu da ga odnese siročićima u delu za najmlađe. Među njima je bila i petogodišnja Bjanka, kumica koju je Marijeta stekla ubrzo po dolasku u Pijetu. U želji da joj pomogne da prebrodi ucveljenost zbog nedavnog gubitka, Adrijana ju je povelala da vidi bebicu staru svega jedan dan, ostavljenu bez imena na pragu. Kako je i sama sad bila bez majke, Marijetu je novorođena devojčica smesta privukla k sebi; pronašla je utehu uzevši je u naručje.

„Da li bi volela da joj budeš kuma?“ upitala ju je Adrijana. Kad je Marijeta revnosno zaklimala glavom, Adrijana joj je rekla da izabere bebicu ime.

„Bjanka“, odgovorila je Marijeta bez oklevanja. „To je prelepo ime, a pristaje joj.“

Kad se Elena sprijateljila s Marijetom, postalo je prirodno da im Bjanka bude zajednička kao što im je bilo zajedničko i

zanimanje za sve ostalo. Čim je Bjanka dovoljno odrasla, Elena je počela da je uči da svira blok-flautu. Sada su ona i Marijeta zajedno pošle da maleckoj daju njeno parče kolača.

„Ružičast je! I za mene!“ , uzvicknula je radosno Bjanka ugledavši ih.

Devojke su ostale da se poigraju s njom i drugim maleckima, a pre polaska je Marijeta otpevala „Kolombinu“, sve ih namamivši da se pridruže.

U to doba godine, večernji nastupi pružili su Eleni dugo očekivanu priliku da vidi ponešto od živopisnih kostima, muzike i smeha karnevala, a Marijeti da se sretne sa svakom vrstom maske koju je pravila u majčinoj radionici.

Još od ranog detinjstva znala je sve legende što su okruživale tradicionalne maske. Mnoge maske zasnivale su se na likovima komedije del arte, ali bilo je i drugih, poreklom znatno starijih. Njoj je uvek najstrašnija bila bela bauta, sa svojom avetinjskom primesom. Ime je dobila po crnoj mantilji od svile ili čipke koja je u potpunosti prekrivala glavu, pričvršćena pod bradom i dopunjena trikornom, kako su je nosili jednako i muškarci i žene. I dalje joj se činilo da nema ničeg sablasnijeg nego kad vidi tako odevene ljude kako se pomaljaju iz tame poput vesnika smrti, ili sede u gondolama obasjani malim fenjerima što se klate. Ispod te korisne krinke mogli su biti zaljubljeni što su zajedno klisnuli, neverni muževi i žene, zločinac koji beži sa poprišta zlodela, senator na tajnom poslanju, uhoda, bilo koja druga osoba sa željom da svoj identitet sačuva u tajnosti.

Jedne naročito hladne karnevalske noći, kada je mraz dodao gradu sopstveno svetlucanje, Marijeta i njene drugarice iz hora drhturile su zajedno sa orkestrom pred vodenim ulazom palaca Manunta na Velikom kanalu. Dok su ulazile u veliko popločano predvorje, znano kao andron, obasjavali su ih raznobojni fenjeri okačeni u čast karnevala. Kao što je običaj u tim palatama, i ova je bila ukrašena prastarim oklopima i oružjem; po zidovima su visile brojne tapiserije, a put ka kitnjastom glavnom